

تصویر: شایان مهدی/اچانا

پرونده «جوان» درباره ارثیه مستمری به دختران

چشم مجلس به ارثیه مستمر فرزندان دختر

مجلس با طرحی در نظر دارد برای پیشگیری از طلاق‌های صوری، دریافتی دختران مجرد و زنان بیوه از مستمری پدر را کاهش دهد

اما این کار می‌تواند چالش‌های دیگری را در جامعه ایجاد کند

با مرگ پدر حقوق بازنشستگی‌اش به او و مادرش ارث رسیده است، چند سالی می‌شود از همسرش جدا شده و شغل و در آمدی هم ندارد. تمام چشم امیدش به همین مستمری است که ماه به ماه به حسابش ریخته می‌شود و با آن دخل و خرجش را جور می‌کند. حالا اما چند سالی است که به واسطه برخی تخلفات و طلاق‌های صوری با هدف ارثیه مستمری پدران و حتی پدر بزرگ‌ها مسئولان و دست‌اندر کاران صندوق‌های بازنشستگی و نمایندگان مجلس را به این فکر انداخته تا برای پیشگیری از این تخلف

زنان و دختران جامعه قشری حساس و نیازمند حمایت‌های اجتماعی و حاکمیتی هستند. به خصوص در شرایطی که سرپرستی ندارند و با فوت همسر یا پدر مواجه شده‌اند. این زنان و دختران اگر نتوانند ی خاصی نداشته باشند و نتوانند برای خودشان شغل و درآمدی دست و پا کنند و سرپرستی خود را بر عهده بگیرند با چالش‌های متعددی مواجه خواهند شد. بر همین اساس هم قانون، حمایت‌هایی را برای تنها نگذاشتن این زنان و دختران پیش‌بینی کرده و حتی اگر پدری سال و املاکی برای ارث گذاشتن برای فرزندش نداشته باشد، اگر تحت حمایت یکی از صندوق‌های بازنشستگی باشد بعد از مرگش حقوقش برای همسر و فرزندان دخترش به ارث باقی می‌ماند مشروط بر اینکه مجرد یا مطلقه باشند و همچنین شغلی نداشته باشند. این ماده قانونی حمایتی اما موجب برخی سوءاستفاده‌ها هم شده و این سوء استفاده‌ها صندوق‌های بازنشستگی را به در دسر انداخته است. برخی زنان برای استفاده از این ارثیه پدری به صورت صوری از همسرانشان طلاق می‌گیرند و بعد با صیغه ۹۹ ساله دوباره زیر یک سقف زندگی‌شان را ادامه می‌دهند. در این میان اما با این طلاق صوری حقوق پدر یا پدر بزرگشان را از صندوق‌های بازنشستگی دریافت می‌کنند تا این صندوق‌ها را برای پرداخت حقوق و مستمری ذی‌حقان واقعی دچار تنگنا کنند. حالا هم مجلسی‌ها برای تنبیه و بستن مجال سوءاستفاده این فرصت‌طلبان، با کاهش حقوق پرداختی به دختران مجرد و زنان مطلقه، این قشر آسیب‌پذیر را با آسیب‌های بیشتری مواجه خواهند کرد.

شکایت به دیوان عدالت

گروهی از بازنشستگان اعلام کردند قصد دارند از قانون وضع شده در مجلس در زمینه تعیین سزا و کار پرداخت حقوق بازنشستگان متوفی به دخترانشان به «دیوان عدالت اداری» شکایت کنند. به گفته این بازنشستگان تا پیش از تصویب این قانون، تازمانی که دختران مجرد بودند

نظر کارشناس

کاهش سهم دختران از حقوق بازنشستگی پدران

در برنامه کاری سازمان تأمین اجتماعی نیست

براساس قانون سازمان تأمین اجتماعی هیچ‌گونه کاهشیهی در سهم همسران و دختران متوفی مستمری بگیر در سال‌های اخیر نداشتیم و ماده ۸۱ قانون استخدام کشوری آخرین موضوعی بود که در این راستا مورد بررسی قرار گرفت و براساس آن حقوق و وظایف به صورت مساوی بین وراث بازنشستگان موظفی تقسیم می‌شود و اگر سهم

هر یک از وراثان از این حقوق قطع شود به نفع صندوق بازنشستگی ذخیره می‌گردد. به عنوان مثال اگر دختری ازدواج کند مستمری او قطع می‌شود. بحث کاهش سهم دختران از حقوق بازنشستگی پدران آنها نه تنها در دستور کار کمیسیون اجتماعی مجلس قرار ندارد، بلکه در برنامه کاری سازمان تأمین اجتماعی هم نیست و اخبار منتشر شده در این رابطه مستند نیستند.

تصویب قوانین حمایتی همچون سهم دختران از حقوق بازنشستگی پدران یا سهم همسران طی جلسات متعدد کارشناسی مورد بررسی قرار گرفته است. وجود چنین قوانینی نقش پررنگی در کاهش آسیب‌های اجتماعی دارند و مجلس به دنبال چنین قوانینی است تا قشر آسیب‌پذیر جامعه کمتر در معرض آسیب‌ها قرار بگیرد.

ولی اسماعیلی

رئیس کمیسیون اجتماعی مجلس شورای اسلامی

سهم فرزندان اثاث به شرط نداشتن شوهر، حرفه و شغل قابل پرداخت اعلام شود. قانون بر خوررداری اثاث از مستمری بیمه‌شدگان فوت شده در ۱۳ اردیبهشت ۱۳۷۹ اصلاحیه‌ای داشت تا طبق آن اصلاح پارهای او مقررات مربوط به حقوق بازنشستگی، زنان شاغل، خانواده‌ها و سایر کارکنان با حذف کلمه «حرفه» و شرط نداشتن تمکن مالی، صرفاً دارا بودن دو شرط نداشتن شغل و شوهر را برای بهره‌مندی از مزایای مستمری بازماندگان کافی بدانند.

بر اساس قانون تأمین اجتماعی هم فرزندان دختر مجرد که اشتغال ندارند یا طبق نظر کمیسیون‌های بدوی و تجدید نظر پزشکی (ماده ۹۱ قانون تأمین اجتماعی) از کار افتاده محسوب می‌شوند و زنان مطلقه یا زنانی که همسر بازنشسته خود را از دست داده و همسر جدید اختیار نکرده‌اند، می‌توانند به عنوان وارث از مستمری بازنشستگی پدر یا همسر خود استفاده کنند. در همین حال نودگان دختری هم امکان به ارث بردن مستمری پدر بزرگ تحت پوشش تأمین اجتماعی خود را دارند. در مجموع صندوق‌های بازنشستگی کشور که در دل نظام غیرمتمرکز تأمین اجتماعی ایران شکل گرفته‌اند طبق قوانین خود باید حقوق بازنشستگی را به عنوان ارث به وراث از جمله دختران یا همسران بازمانده منتقل کنند. همچنین هنگام تقسیم مستمری میان بازماندگان سهم همسر متوفی معادل ۵۰ درصد کل مستمری، سهم هر یک از فرزندان ۲۵ درصد (در صورت از دست دادن هم پدر و هم مادر به ۵۰ درصد می‌رسد) و سهم پدر و مادر هر کدام ۲۰ درصد از مبلغ مستمری است. این حقوق حتی به نودگان هم به ارث می‌رسد. هر چند سازمان تأمین اجتماعی تلاش‌هایی برای کاهش این حقوق داشته اما تاکنون موفق نبوده است. فروردین امسال هم دیوان عدالت اداری با صدور رأی وحدت رویه، الزام تأمین اجتماعی به برقراری مستمری برای بازماندگان نودگان اثاث با پدر بزرگ مشمول قانون کار را صادر کرد.

خلاصه اینکه این قوانین حمایتی موجب بروز سوءاستفاده‌هایی شده و طلاق‌های صوری را برای دریافت مستمری پدر در بین برخی افراد جامعه باب کرده است. این در حالی است که اگر طلاق صوری برای دریافت مستمری پدر احراز شود، فرزند دختر از دریافت مستمری محروم می‌شود و موظف است مستمری خود را بازار پرداخت کند.

طلاق صوری برای دریافت حقوق پدر

«صوری» بودن طلاق‌ها برای دریافت مستمری پدر خود گویای آن است که نمی‌توان صحت و سقم ماجرا را بررسی کرد و به سادگی متوجه شد کدام طلاق واقعی و کدام طلاق صوری و برای دریافت حقوق پدر بوده است. پیش از این سیدمحمدعلی جنانی مدیر کل سابق امور فنی مستمری‌های سازمان تأمین اجتماعی گفته بود بر اساس آمارها تا سال ۱۳۹۴ حدود ۶هزار طلاق صوری در کشور گزارش شده است. به گفته وی کمیته‌ای برای رصد میزان طلاق‌های صوری در تأمین اجتماعی تشکیل شده و درخواست‌های طلاق بازرنگری می‌شوند و اگر معلوم شود طلاق صوری بوده، تمام پول‌هایی که به حسابشان وارز شده از آنها بازپس گرفته می‌شود. با وجود این اما شرایط نامساعد اقتصادی در کنار برخی فرصت‌طلبی‌ها پرورنده این طلاق‌ها را نبسته است و حالا نمایندگان مجلس برای حل این معضل با کاهش حقوق دختران مجرد و مطلقه مستمری بگیران مضضلات تازمانی را ایجاد خواهند کرد.

شاید درصدی از طلاق‌ها صوری و برای دریافت مستمری باشد اما به طور یقین این مسئله شامل تمام طلاق‌هایی نمی‌شود و کاهش مستمری دختران مجرد و زنان بیوه با توجیه جلوگیری از طلاق‌های صوری حق و حقوق این گروه آسیب‌پذیر را خدشه‌دار می‌کند. از سوی دیگر اگر هم بناسات سختگیری قانونی اعمال شود باید برای زنان بیوه باشند دختران مجردی که مستمری پدر خود را به ارث برده‌اند، چرا که اینجا امکان تخلفی وجود ندارد تا بنا بر پیشگیری از آن باشد.

مسائل اقتصادی به طلاق‌های صوری

برای دریافت مستمری دامن زده است

آن گذشت این است که اگر فرض را بر این بگذاریم که ۹۹درصد افراد طلاقشان صوری و بابت بهره‌مندی از مستمری باشد، اما نمی‌شود یک‌درصد باقی‌مانده را نادیده گرفت. به هر ترتیب پدیده طلاق صوری مسئله‌ای است که باید جامعه‌شناسان و روانشناسان با دقت بالایی در مورد آن تحقیق کنند و در مراحل بالاتر این دولت است که باید به چاره‌اندیشی در مورد آن بپردازد. حمایت از زنان یکی از موارد مهم و اساسی جامعه است. در موضوع حمایت از زنان مهریه را داریم که با مسائل حاشیه‌ای کار کرد خود را از دست داده است و بنابراین لازم است ما هم مانند سایر جوامع برای زنان و مردان بیمه شهنروندی داشته باشیم تا مسائل مالی و اقتصادی عملی تأثیرگذار در ازدواج زوجین و به‌وجود آمدن پدیده‌های نوظهور اجتماعی نباشد.

مینا جعفری

وکیل دادگستری

نکته

گرفتن مستمری پدر به قیمت

از دست دادن حقوق یک زن متأهل

چند سال پیش وقتی برای نخستین بار با پدیده جدا شدن همسران برای دریافت مستمری پدر زنان مواجه شدم، دهانم از تعجب باز مانده بود.

صرف‌نظر از قانونی یا غیرقانونی بودن این کار، شدت غیر اخلاقی بودنش آن را برایم غیر قابل باور کرده بود. زن و شوهری که این کار را کرده بودند دورادور می‌شناختم و تا جایی که به یاد دارم شنیده بودم آنها از تمکن مالی خوبی برخوردارند! با وجود این برای دور زدن قانون از هم جدا شده بودند تا خانم مستمری پدرش را دریافت کند. جالب‌تر از

همه اینکه زوج مذکور در سنین میانسالی بودند! بعدها با مصاحبه‌ها و اخباری از این دست مواجه شدم و فهمیدم این عمل غیر قانونی و غیر اخلاقی چندان هم غیر معمول نیست و حتی سازمان تأمین اجتماعی از آمار ۶ هزار طلاق صوری در سال ۹۴ خبر داده است!

در عمل این واقعیتی است که همچنان در کشور اتفاق می‌افتد. هر چند شاید مانند هر پدیده غیر قانونی دیگری نتوان برایش آمار و ارقام درستی بیان کرد.

پدیده طلاق‌های صوری برای دریافت مستمری پدر از سوی خانم‌ها صرف‌نظر از اینکه بدیهیات اخلاقی و وجدانی را زیر پا می‌گذارد و موجب پامال شدن حقوق افرادی می‌شود که واقعا نیازمند این مستمری هستند و این حقوق به آنها می‌رسد، می‌تواند تبعات فردی و خانوادگی برای خود این زنان هم داشته باشد.

عقد ازدواج دائم در زندگی مشترک تعهداتی را می‌آورد که صیغه ۹۹ ساله نمی‌تواند این تعهدات نهدید کند. به خصوص اگر در جایی ثبت نشده باشد که طبعاً این ازدواج‌ها در جایی ثبت نمی‌شود تا بتوانند با این پنهانکاری مستمری پدری خود را دریافت کنند. در واقع زمانی که پس از فوت پدر برای دریافت مستمری پدرشان از همسر خود طلاق می‌گیرند اگر چه مبلغ ماهانه مستمری را ممکن است به دست بیاورند اما با این اقدام و جدایی که زندگی مشترک بر پایه صیغه ۹۹ ساله، عملاً حمایت‌های قانونی موجود برای یک زن متأهل را از خود سلب می‌کنند و در معرض آسیب‌هایی قرار می‌گیرند.

به طور نمونه این زنان از حقوق قانونی همانند ارثیه و مهریه محروم می‌شوند، چرا که ازدواج مجدداًشان با همسرانشان به صورت پنهانی است و جایی ثبت نمی‌شود تا این طریق بتوانند حقوق پدر را دریافت کنند. غافل از اینکه عدم ثبت ازدواج آنان را از حقوق قانونی زن متأهل محروم می‌کند. از سوی دیگر این افراد زندگی خود را در معرض فروپاشی قرار می‌دهند. اگر این زن و شوهرها با مشکل مواجه به این حقوق و مستمری نیاز دارند اقدام به چنین کاری کرده و در عمل برای خانواده خودشان هم مشکل در دست می‌کنند، چرا که موجب تقسیم مستمری بین بازماندگان خواهند شد و جدایی و مطالبه سهم می‌تواند سهم سایر بازماندگان را از مستمری موجود کمتر کند.

بدیهی است در یک خانواده سالم حتی اگر نیاز مالی وجود داشته باشند زن و شوهر هرگز حاضر نمی‌شوند برای دریافت کمک مالی مستمری از یکدیگر جدا شوند. چنین رفتاری بیانگر چالش‌های اساسی در ساختار این خانواده‌هاست. در کنار تبعات فردی و خانوادگی طلاق‌های صوری برای دریافت مستمری پدر تبعات اجتماعی متعددی هم دارد. چنین رفتاری دور زدن قانون است و فشار مضاعفی را به صندوق‌های بازنشستگی که همین حالا هم در ورشکستگی هستند وارد می‌کند. همچنین شرف می‌شود تا افراد ذی‌حق و نیازمند مستمری نیز در معرض تصمیم‌هایی قرار بگیرند که ممکن است این حق را از آنان سلب کند. درست همانند

طرحی که هم اکنون در مجلس است و بنا دارد تا مستمری دختران مجرد و بیوه را تا یک سوم کاهش دهد و این مسئله نگرانی‌هایی را برای بازنشستگان و مستمری بگیران به‌وجود آورده است و موجب شده تا به قول قدیمی‌ها دست پدیهایی که دخترانشان ازدواج نکرده‌اند با طلاق گرفته و درآمد و کمک خرجی ندارند از قیر بیرون بمانند. عدم حمایت از افراد نیازمند به این مستمری‌ها بار نهادهای حمایتی همچون کمیته امداد را سنگین‌تر می‌کند و زمینه‌ساز بروز آسیب‌های اجتماعی در جامعه خواهد شد.